[א][א]חמשת רבעים קמח ועוד חייבין בחלה הכי קאמר קבא מלוגנאי נמי [ב]אהאי שיעורא קאי אמר רב יוסף הני נשי דידן [ג]נהוג למיפא קפיזא קפיזא לפיסחא א"ל אביי מאי דעתיך לחומרא חומרא דאתי לידי קולא הוא דקא מפקע לה מחלה א"ל דעבדן כר' אליעזר [ג](דתניא) [ד]רבי אליעזר אומר [ה]הרודה ונותן לסל הסל מצרפן לחלה ואמר רב יהודה אמר שמואל [ו]הלכה כרבי אליעזר א"ל והא איתמר עלה אמר רבי יהושע בן לוי לא שנו אלא ככרות של בבל שנושכות זו מזו אבל כעכין לא הא איתמר עלה א"ר חנינא אפי' כעכין בעי ר' ירמיה טבלא שאין לה לבזבוז [ז]מהו [ח]תוך כלי בעינן והא ליכא או דילמא אויר כלי בעינן והא איכא תיקו: תניא ר' אליעזר אומר הסל מצרפן ר' יהושע אומר תנור מצרפן רבן שמעון בן גמליאל אומר ככרות [א] של בבל שנושכות זו מזו מצטרפות: **מתני'** רבן גמליאל אומר שלש נשים לשות כאחת ואופות בתנור אחד זו אחר זו וחכמים אומרים שלש נשים עוסקות בבצק כאחת אחת לשה ואחת עורכת ואחת אופה ר' עקיבא אומר [ט]לא כל הנשים ולא כל העצים ולא כל התנורים שוין זה הכלל תפח תלטוש בצונן: **גמ'** ת"ר לשה היא מקטפת וחבירתה לשה תחתיה מקטפת היא אופה וחבירתה מקטפת תחתיה והשלישית לשה היא אופה וחבירתה אופה תחתיה והשלישית מקטפת וחוזרת חלילה [י]כל זמן שעוסקות בבצק אינו בא לידי חימוץ: ר"ע אומר לא כל הנשים וכו': תניא אמר רבי עקיבא דנתי לפני רבן גמליאל ילמדינו רבינו בנשים זריזות או בנשים שאין זריזות בעצים לחים או בעצים יבשים בתנור חם או בתנור צונן אמר לי אין לך אלא מה ששנו חכמים זה הכלל תפח תלטוש בצונן: **מתני'** שיאור ישרף [ז]והאוכלו פטור סידוק ישרף והאוכלו חייב כרת איזהו שיאור כקרני חגבים סידוק שנתערבו סדקין זה בזה דברי רבי יהודה וחכמים אומרים [ח]זה וזה האוכלו חייב כרת ואיזהו שיאור כל שהכסיפו פניו כאדם שעמדו שערותיו: **גמ'** תנו רבנן [ט]איזהו שיאור כל שהכסיפו פניו כאדם שעמדו שערותיו סידוק כקרני חגבים [י]דברי ר' מאיר וחכמים אומרים איזהו שיאור כקרני חגבים סידוק שנתערבו סדקין זה בזה וזה וזה האוכלו חייב כרת והאנן תנן שיאור ישרף והאוכלו פטור דברי רבי יהודה אימא לרבי מאיר זה וזה האוכלו חייב כרת אמר רבא מאי טעמא דר' מאיר אין לך כל סדק וסדק מלמעלה שאין לו כמה סדקין מלמטה:

מתני'

חמשת רבעים. לוגין ציפוריס שהן שבעה ועוד מדבריים שזה הוא שיעור העומר שהיתה עיסת מדבר שנאמר גבי חלה (במדבר טו) ראשית עריסותיכם כדי עריסותיכם דהיינו עיסת מדבר שהוא עומר לגולגולת והוא עשירית האיפה והאיפה שלש סאין וסאה ששה קבין מדבריות חשוב עישור שבהן ותמצא שבעת רבעי קב וביצה וחומש ביצה. כיצד חלק שלש סאין שהן שמונה עשרה קבין ועשה מהן רבעי קב היינו לוגין ותמצא בהן שבעים ושנים לוג טול עישור של שבעים הרי שבעה והשנים הנשארים שתים עשרה ביצים הן עישור שלהן ביצה וחומש ביצה הרי שבעת רבעים ועוד דהוא ביצה וחומש ביצה. וציפוריים הוסיפו על המדות שתות מלבר שהוא חומש מלגו שנתנו ששה מן הראשונים בתוך חמשה האחרונים הרי ששת רבעים הראשונים נעשו חמשה והרובע וביצה וחומש הנשארים נעשו רובע שהרובע שש ביצים עשה מהן חמש ביצים גדולות והביצה וחומש ביצה נעשית ביצה גדולה שניתוסף עליה חומשא מלגו דהוא שתות מלבר הרי שש ביצים גדולות דהוא רובע קב גדול הרי עומר המדבר ששה רבעים ירושלמיים וסאה ציפורית עודפת על ירושלמית שתות מלבר כדאמר בעירובין (דף פג.) הרי עומר שהיה ששה רבעים ירושלמיים נכנס בחמש ציפוריים: **נהוג למיפא בפיסחא קפיזא קפיזא.** שלשת לוגין לחומרא לשומרו מן החימוץ: **אמר לי.** כר' אליעזר סבירא לן דהסל מצרפן לחלה לאחר אפייתן. והאידנא קיימא לן כר' אליעזר בחלה של אור דאין שורפין קדשים ביום טוב ולהשהותה אי אפשר ומשיקרא עליה שם אסור לאפותה דהא לאו לאכילה היא ולא קרינן עלה שם אלא עושה חררה קטנה אצל גדולה ואופה שתיהן וכשהוא רודה נותנן לכלי והוא מצרפם ונוטל הקטנה וקורא שם ומברך ומצניעה ושורפה משתחשך או למחר וכן הורה לנו רבינו יעקב בן יקר: **שנושכות זו את זו.** שהן רחבות ועגולות כעין שלנו וכשמדביקין זו אצל זו בתנור נושכות זו מזו הלכך חדא היא: **אבל כעכין.** קוילו"ש בלע"ז ארוכין וקצרין ואין נושכין זה מזה: **טבלא שאין לה לבזבז.** מסגרת ושפה סביב לה ורדה פת לתוכה מן התנור: **מהו.** שתצטרף לר' אליעזר: **תנור מצרפן.** [ב] אף תנור מצרפן אף על פי שלא נתנן לסל: **ככרות של בבל כו'.** אבל כעכין לא: **מתני' רבן גמליאל אומר שלש נשים לשות כאחת.** כל אחת מלא התנור ואין כאן חימוץ אף על פי שהאחת ממתנת עד שיאפו השתים: **וחכמים אומרים.** אין להקל כל כך שיהו לשות כאחת אלא שלש נשים עוסקות כל אחת בבצק שלה: **אחת לשה.** האחרונה לשה כשחבירתה האמצעית מקטפת והשלישית שלשה תחלה אופה וסידרא מפרש בגמרא: **לא כל הנשים.** יש עצלניות וממתינות אם ישהו כל כך ויש תנור שאינו חם מהר ויש עצים שאינם נבערים מהר: **זה הכלל תפח.** הבצק בידה שהיא רואה שרוצה לתפוח: **תלטוש.** ידיה במים צונן ותקטפנה ותצטנן: **גמ' תנא לשה היא מקטפת.** אדרבנן קאי. הראשונה שקדמה ללוש מלא התנור קטן שלהן תחלה כשהיא מקטפת דהיינו עריכה שקורין אנטורטי"ר וחברתה מתחלת ללוש עיסה שלה: **מקטפת היא אופה.** וזו הראשונה שהיתה מקטפת עכשיו וגמרה קיטופה היא אופה ועומדת לתנור וחבירתה שהיתה לשה מקטפת תחתיה והשלישית לשה וכשגמרה הראשונה לאפות גמרה אמצעית לקטף והאחרונה ללוש הרי האמצעית המקטפת אופה וחבירתה האחרונה מקטפת תחתיה והראשונה חוזרת ולשה שהיו תנורין קטנים ולא היתה מספקת [אלא] כמלא תנור: **וכן חוזרות חלילה.** חלילה לשון מחול סביב סביב: **דנתי לפני רבן גמליאל.** שהיה אומר כלל דבר בכל שלש נשים לשות כאחת וממתנת האחת עד שיאפו השתים: **מתני' שיאור.** שלא החמיץ כל צרכו: **סידוק.** כשהוא מחמיץ נעשין בו סדקין: **קרני חגבים.** סדק לכאן וסדק לכאן: **זה וזה האוכלו בכרת.** דקרני חגבים נמי סידוק הוי: **ואיזהו שיאור.** שפטור זה שאין בו סדק אבל הכסיפו פניו כאדם שעמדו שערותיו ומתוך פחד ורתת פניו מכסיפין: **גמ'** חכמים דברייתא הוא ר' יהודה דמתני' וחכמים דמתני' הוא ר' מאיר: ה"ג בברייתא **וחכמים אומרים אי זהו שיאור כקרני חגבים סידוק שנתערבו סדקין זה בזה וזה וזה האוכלו בכרת: והא אנן תנן.** דר' יהודה פטר בשיאור דידיה דאע"ג דאמר ישרף לא מיחייב עלה לא מלקות ולא כרת: **אימא לרבי מאיר זה וזה.** בין שיאור דרבי יהודה דקרני חגבים בין סידוק חייבין כרת דתרוייהו לרבי מאיר סידוק ניהו: **כמה סדקין מלמטה.** בתוכו הלכך כי הוי למעלה כקרני חגבים הוי למטה כנתערבו סדקין:

חמשת רבעים קמח. רש"י לא גרס ועוד משום דחמשה לוגין ציפוריס בלמנוס הוי כעיסת מדבר ור"ת מפרש דהיינו כר' יוסי דאמר בפ"ק דשבת (דף טו.) חמשה פטורים חמשה ועוד חייבין והיינו טעמא דר' יוסי דלאחר הפרשת חלה בעינן שיעור עריסותיכם[ז]:

לא שנו אלא בכרות שנושכות זו את זו. תימה דלא משמע הכי במסכת חלה (פ"ב משנה ד) דתנן העושה עיסתו קבין פטור מן החלה עד שישוכו רבי אליעזר אומר אף הרודה וכו' אלמא לא בעי ר' אליעזר שישוכו ואי לא גרס אף אתי שפיר דמצי למימר דבעי תרתי שישוכו ויתנם לסל:

נשכות

עין משפט נר מצוה

מא א מיי' פ"ו מהל' ביכורים הלכה טו סמג עשין קמא טוש"ע י"ד סי' שכד סעיף א:

מב ב מיי' פ"ה מהל' מצה הלכה יא סמג לאוין עט טור ש"ע א"ח סי' תנו ס"א:

מג ג ד טוש"ע א"ח סי' תנו ס"א:

מד ה ו מיי' פ"ו מהל' ביכורים הלכה טו יח סמג עשין קמא טוש"ע י"ד סי' שכה סעיף א:

מה ז מיי' פ"ה מהל' חמץ הלכה יג סמג לאוין עט טור ש"ע א"ח סי' תנג סעיף ג:

מו ח טור ש"ע שם:

◆

רבינו חננאל

אמר רב יוסף הני נשי דידן. כלומר בני ביתו נהגו למיפא קפיזא קפיזא בפסח שהוא פחות מקבא מלוגנאה. ואמר להו אביי נתרחקו מאיסור החמץ ואפקעו תורת חלה. אמר ליה לא מפקעינן מחלה, אלא עבדין כר' אליעזר, דתנן ר' אליעזר אומר הרודה ונותן לסל הסל מצרפן לחלה. ואמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבי אליעזר. בככרות שנושכות זו את זו ונראות כאלו נכנסות זו בתוך זו. ואפילו בעכין שאין נושכות הסל מצרפן. בעי ר' ירמיה טבלא שאין לה לבזביז. פירוש לבזביז מסגרת. מהו, מי מצרפן לחלה דאויר כלי מצרף והא איכא אויר, או דלמא תוך כלי מצרף והא לית ליה תוך ועלתה בתיקו. תניא ר' אליעזר אומר הסל מצרפן לחלה, ר' יהושע אומר תנור מצרפן, רבן שמעון בן גמליאל אומר ככרות נושכות זו את זו מצטרפות. כולן שוין שאם אין בעיסה כשיעור להוציא ממנה חלה, ואפאה עיסה אחר עיסה ונצטרפו חייב, כדכתיב והיה באכלכם מלחם הארץ. מלמד שאם לא הפריש מן העיסה מפריש מן הלחם. כיצד, מצרפן לסל ואע"פ שאין נושכות זו את זו מוציא ככר אחת מעשרים וארבעה ככרות. וקורא עליה שם. אסיקנא הלכה כר' אליעזר. מתני'. ר"ג אומר שלש נשים לשות כאחת ואופות בתנור אחד זו אחר זו. זו אחר זו. כלומר אע"פ שכולן לשו בבת אחת, ואחת מסיקה את התנור ואופה, והאחרת אחריה והשלישית אחריה. וקמ"ל אע"פ שיהא הבצק שוהה כדי שלשה הסקות ושתי אפיות, אינו בא לידי חמוץ וטוב לעשות כך. אבל ארבע נשים ללוש כאחת לא נתברר כי התיר רבן גמליאל ללוש ולקטוף ולאפות אשה אחת והאחרת שלשה עמה ממתינות לה. וחכמים אומרים שלש נשים שעסוקה בבצק, אחת לשה, וכשתתחיל לערוך אחרת לשה. וזה שעורכת מסיקה ואופה. וזו שלשה אחריה עורכת, וכשתתחיל הראשונה לאפות והשניה לערוך, מתחלה השלישית ללוש. נמצאת בבת אחת הראשונה אופה והשניה עורכת והשלישית לשה, ואין אחת מהן יושבת וממתנת לחברתה אלא כולן עוסקות. וזו היא ששנינו בחיצונה לשה היא מקטפת וחברתה לשה תחתיה. מקטפת היא אופה וחברתה מקטפת תחתיה [והשלישית לשה] אופה היא לשה וחברתה אופה תחתיה [והשלישית מקטפת] ותוזרות חלילה. כל זמן שעסוקות בבצק אינו בא לידי

מסורת הש"ס

א) שבת עו: [חלה פ"ב מ"ו עדיות פ"א מ"ב], ב) [ל"ל דתנן], ג) נדה ח. [חלה פ"ב מ"ד], ד) [לעיל מג. ה) מכילתא בא פרשה ט, ו) [לעיל מג. מנחות נג. חולין כג:] ז) [וע"ע תוס' שבת טו. ד"ה רבי יוסי אומר ובעירובין פג: ד"ה שבעת],

◆

גליון הש"ס

גמ' מהו תוך כלי בעינן. עיין טורי אבן חגיגה כב ע"א ד"ה דלוגרים: מתני' לא כל הנשים. כעין זה יבמות קכ ע"ב.

◆

הגהות הגר"א

[א] גמ' רשב"ג אומר ככרות כו'. נ"ב הוא תנור והוא דברי ת"ק דמתני' דחלה ועיין תוס': [ב] רש"י ד"ה תנור מצרפן אף תנור כו'. נ"ב בירושלמי (פ"ב דחלה). איתא דוקא תנור ולא סל:

◆

לעזי רש"י

קוויל"ש [קיל"ש]. יתדות (של משחק, וכאן בהשאלה: בצקים מאורכים).

אינטורטי"ר. לעצב.

◆

מוסף רש"י

הרודה ונותן לסל. כגון שהיה לא את עיסתו פחות מחמשת רבעים, לפיטרו מן החלה, הסל מצרפן לחלה. כשרודן מן התנור (נדה ח.). ואי זהו שיאור כל שהכסיפו פניו. ר"מ קרי שיאור את שהכסיפו פניו והוו תחילת חימוצו, ולר' יהודה הוי שיאור משהתחיל ליסדק ככר סדקין דקין כקרני חגבים, אחד לכאן ואחד לכאן, אבל כשהכסיפו פניו לר' יהודה מצה היא, ולר"מ קרני חגבים חמץ גמור הוא (לעיל מג.).

◆

רבינו חננאל (המשך)

חמוץ. ר' עקיבא אומר לא כל הנשים ולא כל העצים ולא כל התנורים שוין. זה הכלל תפח תלטוש בצונן. ויש אומרים כנפח. שיאור ישרף והאוכלו פטור סידוק ישרף והאוכלו חייב כרת כו'. במשנתנו שנה לנו דברי ר' מאיר בלשון חכמים, ובברייתא שנה לנו דברי ר' יהודה בלשון חכמים. לרבי יהודה השיאור כקרני חגבים והסידוק שנתערבו סדקין זה בזה, ולר' מאיר שיאור שהכסיפו פניו כאדם שעמדו שערותיו, סידוק כקרני חגבים. מאי טעמא שאין לך סדק מלמעלה שאין בו כמה סדקין מלמטה, ובתרווייהו האוכלו חייב כרת, נמצא שיאור דר' יהודה סידוק לר' מאיר. ת"ר אי זהו שיאור כקרני חגבים סידוק שנתערבו סדקין זה בזה, וזה וזה האוכלו חייב כרת. ואקשינן מאן שמעת ליה דאית ליה האי סברא ר' יהודה, וכי ר' יהודה מחייב אקרני חגבים כרת, והתנן שיאור ישרף והאוכלו פטור דברי ר' יהודה. ושנינן אימא זה וזה, כלומר בין סידוק כקרני חגבים בין סידוק שנתערבו סדקין זה בזה לר' מאיר אחד הוא כל פרק זה וזה חייב כרת. וקי"ל כר' מאיר דשנה לן תנא בלשון דחכמים.